

## שיעור סימן פט סעיף א

### השאלות לדיון:

1. האוכל גבינה אחר בשר מה עליו לעשות? שיטות ראשונים.
2. האם יש הבדל בין בשר לעוף לעניין זה?
3. מה הדין הפוך? מגבינה לבשר.
4. מה שיטות הראשונים בני"ל? וכיצד הן מתישבות עם סוגיות הגמ'?
5. ומה נפסק בשו"ע וברמ"א? וכיצד ההלכה מתישבת עם הסוגיות?
6. מה המקור של הרמ"א לחכות שעה? האם צריך גם קו"ה למי חיכה שעה וסילק וברך?

### תלמוד בבלי מסכת חולין דף קה עמוד א

בעא מיניה רב אסי מרבי יוחנן: **כמה ישהה בין בשר לגבינה?** א"ל: ולא כלום; איני, והא אמר רב חסדא: אכל בשר - אסור לאכול גבינה, גבינה - מותר לאכול בשר! אלא, כמה ישהה בין גבינה לבשר? א"ל: ולא כלום. גופא, **אמר רב חסדא: אכל בשר - אסור לאכול גבינה**, גבינה - מותר לאכול בשר. אמר ליה רב אחא בר יוסף לרב חסדא: בשר שבין השיניים מהו? קרי עליה: הבשר עודנו בין שיניהם. אמר מר עוקבא: אנא, להא מלתא, חלא בר חמרא לגבי אבא, דאילו אבא - כי הוה אכיל בשרא האידנא לא הוה אכל גבינה עד למחר עד השתא, ואילו אנא - **בהא סעודתא הוא דלא אכילנא, לסעודתא אחריתא - אכילנא.**

### 3 שיטות בראשונים:

א. **רוב הראשונים: ר"ח, רי"ף, בעל העיטור, הרמב"ם, הרשב"א והרא"ש:**

#### רי"ף מסכת חולין דף לז עמוד ב

ושמעין מהא דהאי דא"ר חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה דלא שרי למיכל גבינה בתר בשרא אלא **עד דשהי ליה שיעור מאי דצריך לסעודתא אחריתי דלא אשכחין מאן דשרי למיכל גבינה בתר בישרא בפחות מהאי שיעורא.**

#### רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ט הלכה כח

מי שאכל בשר בתחלה בין בשר בהמה בין בשר עוף<sup>1</sup> לא יאכל אחריו חלב עד שיהיה ביניהן כדי שיעור סעודה אחרת **והוא כמו שש שעות מפני הבשר של בין השיניים שאינו סר בקינוח.**

<sup>1</sup> קהלת יעקב הלכות מאכלות אסורות פרק ט הלכה כח

[כח] מי שאכל בשר בתחילה בין בשר בהמה בין בשר עוף וכו'. דע דהרשב"א בתורת הבית הסכים לדעת רבינו דעוף תחילה בעי שהוי שש שעות כבשר בהמה וכתב במשמרת הבית דנראה כדברי רבינו מדמפליג רב חסדא בין אכל בשר תחילה לאכל גבינה ואח"כ בשר דהו"ל לאפלוגי בדידיה ולימא הכי במה דברים אמורים בבשר בהמה אבל בעוף מותר לאכול אחריו גבינה ש"מ דבעוף נמי צריך שהוי שש שעות יעו"ש ולי אי מהא לא איריא דהרי רב חסדא בשהוי מיירי דלא מהני בבשר תחילה קינוח ונטילת ידים אלא שהוי שש שעות ומשו"ה נקט אכל גבינה מותר לאכול בשר דהיינו דלא בעי שיהוי אבל נטילת ידים וקינוח בעי משא"כ בשר עוף תחילה דאפי' קינוח ונטילת ידים לא בעי לק"מ דר"ח מידי דלא מהני נטילת ידים וקינוח ומידי דמהני נטילת ידים וקינוח קתני ולא מידי דלא בעי נטילת ידים וקינוח ועוד דעוף תחילה ואח"כ גבינה כבר קתני לה בברייתא דנאכלין באפקורן ומידי דקתני בברייתא לא רצה לומר ועוד דאשמועינן רבותא דאפי' בגבינה ובשר דהוה דאורייתא דמותר והוי כולה בדידה דאפי' בדאורייתא בגבינה תחילה דמותר **אבל מ"ש**

### תלמוד בבלי מסכת שבת דף י עמוד א

**תנו רבנן:** שעה ראשונה - מאכל לודים, שניה - מאכל לסטים, ... רביעית - מאכל כל אדם, חמישית - מאכל פועלים, **ששית - מאכל תלמידי חכמים.**  
**לחם משנה** הלכות מאכלות אסורות פרק ט הלכה כח  
[כח] כדי שיעור סעודה אחרת וכו'. שם (דף ק"ה) ואילו אנא בהא סעודתא הוא דלא אכילנא וכו' ומפרש רבינו שבין סעודה לסעודה ו' שעות **שכן סעודת ת"ח בשעה ששית ומר עוקבא ת"ח הוה וא"כ משם עד שש שעות הוי סעודה אחרת:**

### ב. תוס', הגהות אשר"י, מרדכי, ראבי"ה: הלכה במר עוקבא

#### תוספות מסכת חולין דף קה עמוד א

לסעודתא אחריתא אכילנא - לאו בסעודתא שרגילין לעשות אחת שחרית ואחת ערבית אלא אפילו לאלתר אם סילק השולחן ובירך מותר דלא פלוג רבנן.

#### רמ"א בסימן פט סעיף א

ויש אומרים דאין צריכין להמתין שש שעות, רק מיד אם סלק ובירך ברכת המזון, **מותר על ידי קנוח והדחה** (תוס' ומרדכי פכ"ה והגהות אשר"י והג"ה מיימוני פ"ט דמ"א וראבי"ה).

#### דברי חמודות מסכת חולין פרק ח סימן ה

ואף על פי שרמ"א בת"ח כתב בפנים כדברי הארוך מ"מ בסימנין שם כתב דקינוח הפה בעי וגם בהגהותיו כתב דצריך מיהא קינוח והדחה ולא ידעתי מנין לו זה **בספר מטה יהונתן** מישב את הרמ"א שמדברי התוס' בדף קד ע"ב משמע שחוץ מלעבור לסעודה אחרת יש צורך בקו"ה. וגם כך מסתבר שמה יועיל סילוק וברכה להסיר שמנונית הנדבקת בלא קו"ה.

#### המשך הרמ"א:

[ו] **והמנהג הפשוט** במדינות אלו, ו' להמתין אחר אכילת הבשר **שעה אחת**, ואוכלין אחר כך גבינה. מיהו צריכים לברך גם כן ברכת המזון אחר הבשר (ע"פ הארוך והגהות ש"ד), דאז הוי כסעודה אחרת, דמותר לאכול לדברי המקילין.

#### פרי חדש על שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן פט סעיף א

---

בתורת הבית משום דלא קאמר ר"ח אכל בשר בהמה וקאמר סתם דנראה כל מיני בשר ואפילו בשר עוף הא ודאי הוי סייעתא לדעת רבינו ודוק.

[ו] להמתין אחר אכילת הבשר שעה אחת כו'. מנהג זה נמשך להם מספר הזוהר דאיתא התם בסוף פרשת משפטים אשכחן דכל מאן דאכיל האי מיכלא דאיתחבר כחדא או בשעתא חדא או בסעודתא חדא כו', כלומר דבשעה אחת אף שאוכלו בב' סעודות או בסעודה אחת אף ששהה כל היום ואכל דברים אחרים בינתיים ויש מהאכילת בשר לגבינה שש שעות אפילו הכי אסיר. שמעינן מהכא חומרא וקולא, חומרא דמשמע דאף בשר אחר גבינה אסירא בשעתא חדא או בסעודתא חדא, וקולא דגבינה אחר בשר שריא לאחר שעה ואינו בסעודה אחת.<sup>2</sup>

לנוהגים סילוק וברכה ושעה אחת, האם צריך גם קו"ה?  
ט"ז על שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן פט סעיף א  
ודבר פשוט הוא דמי שנוהג בקולא זו להמתין שעה אחת שצריך ג"כ לקינוח והדחה כמו שהוזכר בדברי י"א של רמ"א שמזה נמשכה הקולא הזאת:  
ש"ך על שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן פט סעיף א  
צריך לנקרו ולהסירו. ... דהמנהג בהמתנת שעה סגי אפי' בלא קינוח והדחה וכ"כ באו"ה שם ד"ד ומביאו בת"ח לפסק הלכה וכ"כ ומ"ש הרב די"א מיד אם סילק ובירך מותר ע"י קינוח והדחה משמע דקינוח והדחה מיהא בעי היינו אם בא לאכול מיד אחר שסילק ובירך ...

פרי מגדים יורה דעה שפתי דעת סימן פט ס"ק ז  
ז) צריך. הש"ך כתב בהמתנת שעה אין צריך קינוח והדחה דלא כט"ז אות ב' ולשון מהרא"י שכתב על אותן שממתנינים שעה א' מי ימחה בידם שסומכין על תוס' דמפרשים מסעודה לסעודה ע"י ברכת המזון א"כ וודאי די לבא מן הדין להיות כנידון בקינוח והדחה ובת"ח שם אף בירך לאלתר לא הזכיר הר"ב קינוח א"כ אין ראייה משם ועמ"י שם ואפשר הש"ך סובר דודאי הנוהגין להמתין שעה הוא כסברת התוס' דמסעודה לסעודה לאלתר שרי ואפילו הכי בעי קינוח והם ממתנינים שעה הוא במקום הקינוח דתו אין מושך טעם:

ג. הבה"ג, ר"ת, הרא"מ, הרז"ה:

שאלה: מה דעת ר"ת באכל עוף ורוצה לאכול גבינה?

לר"ת עוף ובשר מן התורה ולכן אם אכל בשר או עוף צריך קו"ה ונט"י ואח"כ אוכל גבינה.

תוספות מסכת חולין דף קד עמוד ב

<sup>2</sup> המשך הפר"ח: "ולענין דינא נקטינן כדברי המחבר שלא לאכול גבינה אחר בשר עד שישהה שש שעות. ומיהו לאו דווקא שש שעות כגון בחורף שהימים קצרים כל שאכל בשר בשחר מותר לאכול גבינה בסעודת הצהרים, וכן אם אכל בשר בחצי היום מותר לאכול בערבית אף על גב דליכא בין אכילה לאכילה אלא כמו ד' שעות בקירוב. וזה דבר מוסכם לכולי עלמא, דהא לשון הגמרא [שם] הוי בהא סעודתא הוא דלא אכילנא לסעודתא אחרינא אכילנא משמע דמסעודה לסעודה שפיר דמי ולא קמפליג בין ימים קצרים לימים ארוכים אלא משמע כדכתיבנא. ולאכול בשר אחר גבינה יש להחמיר כספר הזוהר ואין לאכול אלא בשתי סעודות ואחר ששהה שעה אחת. ומיהו בסעודה אחת מעיקר הדין לא מצי למיכל גבינה אחר הבשר אף שעברו שש שעות מאכילת הבשר, וכן כתבו מהרש"ל [ים של שלמה שם פ"ח סימן ט] ושאר אחרונים. וכן מדוקדק בלשון ספר הזוהר ועיקר".

עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא - ... ור"ת מפרש וכן הלכות גדולות **דאכל בשר אסור לאכול גבינה היינו בלא נטילה וקינוח אבל בנטילה וקינוח שרי**. אכל גבינה מותר לאכול בשר אף בלא נטילה וקינוח. **ומר עוקבא דלא אכיל עד סעודה אחריתי היינו בלא נטילה וקינוח אי נמי מחמיר על עצמו היה**. ולפירושו קשה מאי פריך הכא ארב יצחק וצ"ל לפירושו **דלענין נטילת ידים אין חילוק בין בשר תחלה לגבינה תחלה ולגבי קינוח דווקא יש חילוק**. והעולם נהגו שלא לאכול גבינה אחר בשר כלל **ואפילו אחר עוף, ואף על גב דתני אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן דמשמע עוף תחלה דילמא משום דסבר בשר עוף בחלב לאו דאורייתא ולא קיימא לן הכי**. ומיהו קשה ברייתא דאגרא כמאן? ... ור"ת מפרש טעמא דאגרא משום דעוף אינו נדבק בידים ובשיניים וחניכים.

**שאלה:** שיטת ר"ת צריכה ביאור שהרי מפורש בגמ' שצריך שהיה בין בשר לגבינה ולר"ת אין צורך בשהיה שהרי די בקו"ה. ושהיה היא מס' לס'. מה דחק ר"ת להוציא דברי רב חסדא מפשוטם?

הרשב"א בתורת הבית מבאר דבריהם מכוח שני דברים:

#### **1. תלמוד בבלי מסכת חולין דף קה עמוד ב**

אמצעיים רשות, אמר רב נחמן: לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל, אבל **בין תבשיל לגבינה - חובה**. משמע שהתבשיל הוא של בשר אם מדובר אח"כ בגבינה. והבה"ג והרז"ח הבינו שמדובר באכל בשר ממש ואם כן מוכח שאף בתוך אותה סעודה די בנט"י אמצעיים בין בשר לגבינה.

#### **2. תלמוד בבלי מסכת חולין דף קד עמוד ב**

"רב יצחק בריה דרב משרשיא איקלע לבי רב אשי, אייתו ליה גבינה - אכל, אייתו ליה בשרא אכל, **ולא משא ידיה**; ...". משמע שאין צורך בקו"ה הפה באכל בשר אחר גבינה כיון שהגבינה נמסה בפה.

**תניא, בית שמאי אומרים: מקנח, ובית הלל אומרים: מדיח**; ....

אם כן כשב"ש וב"ה פתאום הצריכו קנוח והדחה מוכחים לומר שמדובר באכל בשר ואח"כ גבינה. ושם מובן שצריך גם קו"ה הפה משום השומן או הבשר שבין השיניים.

**מסקנה לר"ת:** לכן לשיטת הבה"ג ור"ת אכל בשר מותר לאכול גבינה מיד לאחר נט"י קו"ה הפה. אכל גבינה מותר לאכול בשר לאחר נט"י בלבד ומר עוקבא או שהחמיר על עצמו או שעשה כן בלא קו"ה.

#### **ביאור הסוגיות להלכה:**

- "אבל בין תבשיל לגבינה - חובה" נפרש כדעת תוספות מסכת חולין דף קה עמוד ב  
אומר רבינו שמואל .... אבל בין תבשיל של בשר לגבינה שלפניו חובה אבל לגבינה של אחריו לא קאמר דאפילו בנטילת ידים אסור לאכול עד סעודה אחרת.

## רי"ף מסכת חולין דף לז עמוד ב

אמצעיים רשות אמר רב נחמן ל"ש אלא בין תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה. איכא מ"ד (כנראה כוונתו לבה"ג) דגמרינן מיהא דרב נחמן דשרי למיכל גבינה בתר בישראל דהא בין תבשיל לגבינה קאמר ואי אסיר למיכל גבינה בתר בישראל הוה ליה למימר בין גבינה לתבשיל ולא לימא בין תבשיל לגבינה. והא לאו מילתא היא דלא אתא רב נחמן לאשמועינן אלא דמים אמצעיים חובה [בין בשר לגבינה] אבל אקדומי בשר לגבינה וגבינה לבשר מדרב חסדא שמעינן לה דק"ל דהא דרב חסדא הילכתא היא.

הרי"ף הבין כרבנו שמואל שאכל בשר ממש בתבשיל של בשר ולכן מוכח לפרש שאכל גבינה לפני התבשיל הבשרי.

ויש עוד אפשרות לפרש כפי שר"ת פירש דעת המחמירים

## תוספות מסכת חולין דף קה עמוד ב

ומפרש ר"ת דבין תבשיל לתבשיל היינו בין תבשיל לבשר לתבשיל של גבינה דכיון דאין הבשר והגבינה בעין וליכא אלא טעם לא החמירו שיהא חובה ליטול ידיו בינתיים ואינו אלא רשות אבל בין תבשיל לבשר לגבינה שהגבינה בעין חובה ויתכן פירוש זה אף לדברי האוסרין לאכול גבינה אחר בשר באותה סעודה אפי' בנטילה וקינוח.

ורב יצחק משרשיא עשה קו"ה אבל לא עשה נט"י ודווקא בזה יש חילוק בין יום ללילה וכמובן שבקו"ה אין הבדל. ומה שדנו ב"ש וב"ה מדובר שאכל גבינה וצריך קו"ה אבל האוכל בשר ואח"כ גבינה צריך ו"ש.

## טעמים באיסור אכילת גבינה אחר בשר

### טור יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן פט

א) אכל בשר לא שנא בהמה חיה ועוף לא יאכל גבינה אחריו עד שישהא כשיעור שמזמן סעודת הבוקר עד סעודת הערב שהוא ו' שעות. ואפי' אם שהה כשיעור אם יש בשר בין השיניים צריך להסירו(א) ובתוך הזמן אפילו אין בשר בין השיניים אסור לפי שהבשר מוציא שומן ומושך טעם עד זמן ארוך ולפי זה הטעם אם לא אכלו אלא שלעסו לתינוק א"צ להמתין דכיון שלא אכלו אינו מוציא טעם. (ב) והרמב"ם נתן טעם לשהייה משום בשר שבין השיניים ולפי דבריו לאחר ששהה כשיעור מותר אפילו נשאר בשר בין השיניים והלועס לתינוק צריך להמתין וטוב לאחוז בחומרי ב' הטעמים.

### שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן פט

ג) ואפילו אם שהה כשיעור, [ב] אם יש בשר בין השיניים, ג) צריך להסירו. והלועס לתינוק, צריך להמתין.

### **ביאור הגר"א יורה דעה סימן פט ס"ק ג**

(ג) ואפילו כו' והלועס כו'. דהרמב"ם כתב הטעם משום בשר שבין השיניים שאין מתעכל עד ו' שעות ולפי"ז היה מותר אחר ו' שעות והטור כ' הטעם משום שהבשר מוציא שומן ומושך טעם זמן ארוך ולפי"ז הלועס א"צ להמתין וכ' הטור שיש להחמיר כשני הפירושים :